

Ο ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΕΛΛΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ
ΛΑΖΑΡΟΣ ΣΩΧΟΣ

Ο ἐν Παρισίοις νεαρός Ἕλλην καλλιτέχνης Λάζαρος Σῶχος εἶνε ἐκ τῶν ὀλίγων ἐκείνων εὐκλεῶν τέκνων τῆς πατρίδος, τὰ ὅποια καταυγάζουσι τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα μὲ τὴν αἴγλην τῆς ἰδίας των δόξης. Ἐὰν ἀναλογισθῇ τις ὅτι ἐκεῖ εἰς τὴν μητρόπολιν τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐν τῇ ἐστία τῶν ὡραίων τεχνῶν καὶ τῶν ἐξόχων πνευμάτων, ἔνθα συναντῶνται καὶ συναγωνίζονται τόσαι διεθνεῖς καλλιτεχνικαὶ ἰδιοφυαί, κατώρθωσεν ἐν τούτοις ὁ μέχρι τῆς χθὲς ἀφανῆς Σῶχος νὰ παραμερίσῃ τόσους καὶ τόσους ἄλλους συναγωνιστὰς ἐν τῇ τέχνῃ, καὶ νὰ ἀνυψωθῇ ὡς προσωπικότης περίβλεπτος, καὶ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν φήμην αὐτοῦ καὶ τὸ ἐξαιρετικὸν καλλιτεχνικὸν ἄλαντον, δὲν δύναται ἢ νὰ αἰσθανθῇ ἐν ἑαυτῷ διαθρυπτομένην τὴν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν καὶ ν' ἀντλήσῃ ἐλπίδας κρείττονος ἐθνικοῦ μέλλοντος.

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου εἶνε ἡ συνήθης ἱστορία ὅλων τῶν μεγάλων πνευμάτων, ἣτις ἄρχεται ἀπὸ τοῦ μηδενὸς καὶ ἀπολήγει εἰς τὴν ἀθανασίαν. Εἶνε ἡ ἐξέλιξις πάσης μεγαλοφυΐας, ἣτις δὲν ἀναγνωρίζει πρὸ αὐτῆς προσκόμματα καὶ ἀντιδράσεις, ἀλλὰ χωρεῖ ἀκατάσχετος ἐκεῖ ὅπου τὴν προορίζει καὶ τὴν ὀδηγεῖ ἡ χεὶρ τῆς Προνοίας. Αἱ βραχεῖαι ὧδε γραμμαί, δι' ὧν πειρώμεθα νὰ γνωρίσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Ἡμερολογίου τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Ἕλληνος καλλιτέχνου, πιστοποιοῦσιν ἅπαξ ἔτι τὴν αἰωνίαν ταύτην ἀλήθειαν.

Ὁ Σῶχος γεννηθεὶς ἐν τινι χωρίῳ τῆς Τήνου ἐκ γονέων γεωργῶν ἀπόρων, ἐννεαετῆς ἔτι, ἔφυγεν εἰς τὴν ξένην ζητῶν πόρον ζωῆς, μεταβάς ἐν ἀρχῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν παρὰ τινι θείῳ του λιθοξόφῳ. Φέρων ὅμως ἔμφυτον τὸ αἶσθημα τοῦ καλοῦ καὶ τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς τέχνης δὲν ἤρκεῖτο εἰς τὸ δουλικὸν ἔργον τῆς ἀπλῆς

λιθοξοίας, ἣτις τῷ ἐξησφάλιζε τὸν ἄρτον τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ἠσθάνετο ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀκατανίκητον ἀνάγκην νὰ ἀνέλθῃ εἰς ὑψηλοτέρους ὀρίζοντας τῆς τέχνης καὶ νὰ ψαύσῃ καὶ εἰσδύσῃ εἰς τὰ μυστήριά της "Ο,τι ἔπρεπε νὰ μάθῃ παρὰ τῷ θεῷ του, τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς γλυπτικῆς, τὰ ἔμαθεν ἐν βραχεῖ διαστήματι χρόνου, χωρὶς νὰ παύσῃ ἀκολουθῶν συγχρόνως καὶ τὰ γράμματα τοῦ ἐλληνικοῦ σχολείου. Τὰ ἄλλα τῆς προόδου του ἐγένοντο γοργὰ καὶ καταπληκτικὰ, ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Μετὰ μικρὸν ἐζήτησεν ἐπιμόνως παρὰ τοῦ θεοῦ του καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀκμάζουσαν τότε ἐν Σταυροδρομίῳ καλλιτεχνικὴν σχολὴν τοῦ γάλλου Guillemet, ἐντὸς δὲ ὀλιγίστων ἡμερῶν κατώρθωσε νὰ κατακτήσῃ τὴν πρώτην θέσιν ἐν τε τῇ πλαστικῇ καὶ τῇ ἰχνογραφίᾳ ἐφελεύσας τὸν θαυμασμὸν τῶν προισταμένων του διδασκάλων. Ἐκεῖ ἐν τῇ σχολῇ τοῦ Guillemet ἐγνωρίσθη μετὰ τῆς ἀβρᾶς τότε κορασίδος συμμαθητρίας του Θερεσίας Γ. Ζαρίφη, νῦν δὲ κυρίως Α. Βλαστοῦ, ἣτις ἔμελλε βραδύτερον νὰ ἀποβῇ ὁ προστάτης τοῦ ἄγγελος καὶ νὰ τὸν χειραγωγήσῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς τέχνης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Guillemet, διαλυθείσης τῆς σχολῆς, ὁ Λάζαρος Σῶχος, ἐφωδιασμένος μόνον μὲ ἐν συστατικὸν γράμμα καὶ οὐδὲν πλέον, κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας παρὰ τῷ μακαρίτῃ Δρόσῃ, ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ ὁποίου εἰργάζετο εἰς ἀντάλλαγμα ὀλίγου ἄρτου καὶ ὀλίγων ὥρῶν ἀνέσεως ὅπως φοιτᾷ εἰς τὸ πολυτεχνεῖον, ἀκολουθῶν καὶ ζωγραφικῆς μαθήματα ὑπὸ τὸν Λύτραν. Οὕτω δέ, ἐν μέσῳ ἀδιαλείπτων στερήσεων καὶ μόχθων ὑπερανθρώπων, κατώρθωσεν ἐν τούτοις ὁ ἀβρὸς καὶ λεπτοφυῆς ἐκεῖνος σπουδαστὴς νὰ περατώσῃ τὰς ἐν τῷ πολυτεχνεῖῳ σπουδὰς ἀριστεύων εἰς ὅλας τὰς τάξεις ἐν τε τῇ γλυπτικῇ καὶ τῇ ζωγραφικῇ. Ἀληθῶς ὅμως, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν τῷ πολυτεχνεῖῳ φοιτήσεώς του, ἐπεφάνη ἀρωγὸς ἡ Πρόνοια ἐν τῷ προσώπῳ τῆς παιδικῆς του συμμαθητρίας, τῆς τότε δεσποίνης κυρίας Α Βλαστοῦ, ἣτις διερχομένη τῷ 1881 τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπισκεψαμένη τὰς αἰθούσας τοῦ πολυτεχνεῖου ἀνεῦρεν ἔκθαμβος τὸν σεμνὸν καὶ αἰδήμονα νεανίσκον ἀφωσιωμένον ἐκεῖ ἐν τῇ λατρείᾳ καὶ τῇ μελέτῃ τῆς τέχνης. Συγκεκινημένη προσηνέχθη νὰ τῷ χορηγῇ μηνιαῖον χρηματικὸν βοήθημα πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν σπουδῶν του, μεθ' ὃ τὸν ἀπέστειλεν, ἰδίᾳ γενναϊόφρονι δαπάνῃ, εἰς τὸ ἐν Παρισίοις προκαταρκτικὸν σχολεῖον (Ecoles des arts decoratifs), ἔνθα μετὰ βραχεῖαν φοίτησιν εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀνωτάτην καλλιτεχνικὴν σχολὴν τῆς Γαλλίας (Ecoles des beaux arts) ἀφοῦ προηγουμένως ὑποστὰς τὴν δέουσαν δοκιμασίαν, ἐπρώτευσε μεταξὺ ἐνενήκοντα ἐπτὰ γάλλων καὶ ξένων συναγωνισθέντων. Ἐν Παρισίοις κατὰ τὴν διάρκειαν

τῆς μαθητείας του ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχολαίσις διεκρίνετο πάντοτε καὶ ἡρίστευε, λαβὼν εἰς διαφόρους διαγωνισμοὺς δεκαεπτὰ ἐν ὄλῳ ἀργυρᾷ καὶ χαλκᾷ μετάλλια προόδου. Τοιαῦτα δὲ δείγματα τῆς ἐξόχου καλλιτεχνικῆς του ἰδιοφυίας παρεῖχεν ἀλλεπάλληλα, ὥστε οἱ αὐτόθι διάσημοι γλύπται Φλοκὲ καὶ Μερσιὲ ἤνοιξαν εἰς τὸν Σῶχον ἐλευθέραν τὴν εἰσοδὸν τῶν σπουδαστηρίων των, περιάψαντες αὐτῷ περιφανῆ οὕτω καὶ ἐπίζηλον τιμὴν, οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς γάλλους ἀπονεμομένην συνήθως. Ὁ Σῶχος ἐφιλοτέχνησε πλεῖστα ἔργα, πάντα σχεδὸν κατὰ καιροὺς βραβευθέντα, ἐν οἷς καὶ τὰ ὑποβληθέντα εἰς τὴν τελευταίαν Ὀλυμπιακὴν Ἐκθεσιν. Μαθητῆς ἔτι ὢν τοῦ ἐν Ἀθήναις πολυτεχνείου ἐξεπόνησε τὰ δύο ἐκεῖνα ἀγάλματα, τὰ κοσμοῦντα τὸ ἀνάκτορον τοῦ Διαδόχου τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου, ἧτοι τὸν *Περσέα* φέροντα τὴν κεφαλὴν τῆς *Μεδούσης*, τὸ ὁποῖον ἔτυχε καὶ τοῦ *Θωμαίδείου* βραβείου τοῦ 1884, καὶ τὸν *Ὀδυσσεά* ἀναγνωριζόμενον ὑπὸ τοῦ κυνός του. Ἐν τῷ *Salon* τῶν *Παρισίων* τοῦ 1890 ἔτυχε τοῦ πρώτου βραβείου ἐν χαριέστατον αὐτοῦ πρόπλασμα «*La muse de retour sur l'Acropole*», περὶ οὗ πολλὰ γαλλικὰ φύλλα καὶ ἰδίως ἡ *Revue des Beaux arts* ἔγραψε μακρὰν εὐμενῆ κρίσιν. Τοῦ κομψοῦ τούτου καλλιτεχνήματος ἡ *Μοῦσα ἐπιστρέφουσα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως* δημοσιεύομεν ἐνταῦθα εἰκόνα, ληφθεῖσαν ἀτυχῶς ἐξ ἀσθενοῦς φωτογραφικοῦ ἀντιτύπου, καὶ μὴ ἀποδίδουσαν ἐπομένως ὄλην τὴν λεπτότητα τῶν γραμμῶν καὶ τῆς γλυκειάς ἐκφράσεως τοῦ προπλάσματος. Ἄλλ' ἐκεῖνα κατ' ἐξοχὴν τὰ ἔργα τὰ ὁποῖα ἐστερέωσαν τὴν φήμην τοῦ Σῶχου ὡς αὐτοτελοῦς καὶ δημιουργικοῦ καλλιτέχνου κεκτημένου σπανίους θησαυροὺς ἐμπνεύσεως καὶ σμίλην θαυμασίως πρὸς αὐτὰς ἐφάμιλλον, εἰσὶ τὸ *Μνημεῖον τοῦ Βύρωνος*, ἀριστεύσαν εἰς τὸν ἐπὶ τούτῳ διαγωνισμόν καὶ τυχὸν τοῦ *δισχιλιοδράχμου* βραβείου καὶ ὁ *ἀνδριὰς τοῦ Κολοκοτρῶνη*, βραβευθεὶς καὶ οὗτος ἐπίσης κατὰ τὸν ἐν τῇ ἀκαδημίᾳ τῆς Ρώμης ἐπίτηδες διεξαχθέντα διαγωνισμόν, καὶ εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἐκτέλεσιν, διαπιστευθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος συστάσης ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, ἀσχολεῖται ἤδη ἐν *Παρισίοις* ὁ συμπαθὴς καλλιτέχνης

Θὰ ἦτο πέραν τῶν στενῶν ὀρίων καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ Ἡμερολογίου ἡμῶν εἰάν πειρώμεθα λεπτομερῆ μελέτην περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυίας καὶ τῶν ἔργων τοῦ Ἑλλήνος γλύπτου, ἀφοῦ ἄλλως τε πρόχειρον βιογραφικὸν σημείωμα, καὶ οὐχὶ τεχνοκρίσιαν, ὑπεσχέθημεν περὶ αὐτοῦ. Τοῦτο μόνον σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ Σῶχος, καὶ περ νεώτατος ἔτι, κατέχει ἐπὶ τοσοῦτον τὸ μυστήριον τῆς Τέχνης καὶ ἐπιδεικνύει ὁσημέραι τόσα ἀνεξάν-

τλητα χαρίσματα τοῦ σπανίου ταλάντου του, πλοῦτον ἐμπνεύσεως, δύναμιν καλλιτεχνικῆς συλλήψεως καὶ ἐγκράτειαν σπανίαν τῆς ζωοποιῦ του σμίλης, ὥστε ὁ ἐκ τῶν ἐν Παρισίοις διδασκάλων του ἐπιφανῆς Μερσιέ συχνάκις ἔλεγε περὶ αὐτοῦ, σπουδαστοῦ ἔτι ὄντος : — « Νὰ ἰδῆτε ὅτι τὸ παληόπαιδο αὐτὸ θὰ φέρῃ μεθ' αὐρίου καμμίαν ἐπανάστασιν εἰς τὴν τέχνην ! »

Λυπούμεθα ὅτι ἡ παραδειγματικὴ μετριοφροσύνη τοῦ Σώχου ἀπεστέρησεν ἡμᾶς τῆς εὐκαιρίας τοῦ νὰ παραθέσωμεν ἕδε τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, ὅπως γνωρίσωμεν οὕτω εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ ἀναγνώστας τοῦ Ἡμερολογίου τὴν νοήμονα καὶ γλυκεῖαν φυσιογνωμίαν τοῦ νεαροῦ καλλιτέχνου. Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι λίαν προσεχῶς θὰ δυνηθῶμεν καὶ τὴν ἔλλειψιν ταύτην νὰ ἀναπληρώσωμεν, καὶ μὲ ἀντίγραφα ὠραίων του ἔργων νὰ κοσμήσωμεν τὴν πινακοθήκην τοῦ Ἡμερολογίου.

Ἀθήναι, Αὐγούστου τοῦ 1892.

Κ. Φ. Σ.

Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ

Μιὰ 'μέρο' ἀπὸ τῆς θάλασσας τὰ σμαραγδένια βύθη
 Ἐβγῆκε· μέσα 'ς τὸν ἀφρὸ ποῦ ἀπάνω-ἀπάνω ἐχύθη
 Σὰν ὄνειρο τῆς θάλασσας μὲ κάλγη ὄνειρευμένα
 Ἡ Ἀφροδίτη ὀλόγυμνη, λαχταριστή, παρθένα.

Τὴν ἀρμονία ἐσκόρπισε τριγύρω ἢ εὐμορφιά της,
 Πλημμύρισε μὲ φῶς ἢ γῆ μονάχ' ἀπ' τὴ θωριά της
 Κι' ὁ οὐρανὸς κυττάζοντας κατὰ τῆς γῆς τὰ μέρη
 Τὴν εἶδε καὶ 'ς τὸν κόρφο του τὴν ἔκαμ' ἄλλο ἀστέρι.

Κι' ἔτσι 'ς τὴν Πλάσι ὀλόκληρον νὰ λάμπη αἰώνια ἐδόθη
 Φωτίζοντας ἀτέλειωτα 'ς τὰ ὕψη τὰ αἰθέρια
 Ἡ Ἀφροδίτη, ζωγραφιά τῆς Εὐμορφιάς ποῦ ἀπλώθη
 Ἀπὸ τὴ θάλασσα 'ς τὴ γῆ κι' ἀπὸ τὴ γῆ 'ς τ' ἀστέρια !

Δ. Γ. ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ